

Олена ФЕДОРЧУК

ЩЕ ОДНЕ ЦІННЕ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНЕ АЛЬБОМНЕ ВИДАННЯ

**Віннікава М.М. Традыцыйны беларускі
касцюм = Традиционный белорусский
костюм = Traditional Belarusian costume:
альбом / Марыя Віннікава,
Паліна Богдан. — Мінськ : Беларуская
навука, 2016. — 302 с. : іл.**

Монографія білоруських учених Марії Віннікової та Поліни Богдан «Традыцыйны беларускі касцюм» — актуальне науково-популярне альбомне видання з огляду на сучасні ризики втрати етнічної ідентичності. Відомо, що традиційна ноша є одним з найвиразніших маркерів етносу, отже відноситься до «вічних тем» широкого кола гуманітарних досліджень. За переконанням авторів монографії, традиційний стрій «краще за інші витвори культури без додаткових пояснень здатен передати уявлення про ментальність народу, норми його життя і естетичні ідеали» (с. 10).

В інформативно багатому тексті монографії Марії Віннікової та Поліни Богдан знайшли відображення відомості про технологічні, типологічні та художньо-стилістичні особливості локальних комплексів традиційної білоруської ноші кінця ХІХ — середини ХХ ст. Текстовий та ілюстративний матеріал згрупований за розділами: Західне Полісся, Східне Полісся, Подніпров'я, Наддвиння, Надднісщина, Центральна Білорусь.

Наукову новизну вербально-візуального викладу склали реконструкції кількох маловідомих і донедавна забутих, але з належною достовірністю реанімованих ученими, варіантів локальних строїв. Серед особливих здобутків — відтворення жіночих головних уборів з намітками, що стали результатом тривалої цілеспрямованої дослідницької праці М. Віннікової.

Народне вбрання білорусів демонструється на моделях — 119 імен учасників фотопроєкту перелічені у додатку. Красу білоруської народної ноші доповнила врода народних типажів. Завдяки запропонованій концепції подачі ілюстративного матеріалу авторам монографії вдалося винятково влучно здійснити задумане — сформувати уявлення читача про ментальність білорусів, норми їхнього життя та їхні естетичні ідеали.

Основна частка ілюстрованих творів — експонати Музею давньоруської культури Державної наукової установи «Центр досліджень білоруської культури, мови і літератури Національної академії наук Білорусі». Рідкісні експонати, зокрема рогаті головні убори, автори монографії відшукали в музеях Санкт-Петербурга. На основі вказаних знахідок, записів з інвентарних книжок, літературних згадок та інформації, отриманої від сучасних респондентів, було відтворено каркаси і «чапци» для двох варіантів жіночих головних уборів, з використанням яких була здійснена наукова реконструкція відповідних їм способів завивання «сарпанкав» (с. 29—30).

В альбомі також ілюструються експонати районних краєзнавчих музеїв, приватних збірок та польові фотографії авторів. Виняткову групу творів представляють вироби Науково-виробничого республіканського унітарного підприємства білоруських народних ремесел «Скарбніця» та Лепельського центру ремесел, де реконструкції понищених музейних експонатів і втрачених білоруських строїв сьогодні знаходять матеріальне втілення. Окремі пам'ятки здобули нове життя завдяки науковому професіоналізму та виконавській майстерності М. Віннікової та П. Богдан.

Альбом «Традыцыйны беларускі касцюм» вирізняється високоякісним рівнем поліграфічного друку. Найкращих відгуків заслуговують високопрофесійні світлини, виконані М. Вінніковою та П. Богдан. Ілюстрації підтверджують ключові положення авторських суджень і висновків; творять широку (понад 200 іл.) джерельну базу для майбутніх наукових розвідок та мистецьких практик.

Пропоноване альбомне видання, завдяки тримовному тексту (білоруською, російською, англійською мовами), доступне для широкої міжнародної наукової й ненаукової аудиторії. Водночас, воно має ваду, при-

таманну усім науково-популярним працям, а саме — підписи до ілюстрацій є виважено точними, проте надто стислими. Науковці не знайдуть тут інформацію про інвентарні номери музейних експонатів; імена майстрів, задіяних у виконанні реконструкцій.

Пересічному читачеві може бракувати карти етнографічного районування Білорусі, хоча на початку усіх розділів, присвячених конкретним ареалам, подається опис їхніх географічних орієнтирів. Може впасти в око нерівномірне висвітлення локальних комплексів білоруського строю. Найкраще проілюстроване Західне Полісся (75 іл.), найлаконічніше — Наддвіння (12 іл.); щонайбільше — дівочої й жіночої, менше — чоловічої і дитячої носі. Дослідникам народного одягу відомо, що така ситуація викликана асортиментом музейних збірок та збереженістю польових пам'яток. Непропорційний відсоток демонстрованих у монографії чоловічих строїв пояснюється ще й реальним станом речей — на рубежі ХІХ—ХХ ст. чоловічий одяг зазнав конструктивних змін, пов'язаних із впливами міської моди та мілітарної культури. Традиційна чоловіча ноша найшвидше виходила з ужитку, як наслідок — безслідно зникла зі скринь. Зберегти усі крихти невтраченого національного скарбу, популяризуючи при цьому безцінну неповторність білоруської культури й покликана трудовістка та плідна праця М. Віннікової і П. Богдан. Не кожному досліднику щастить на такі щедрі ужинки. Вагомою складовою успіху стала фінансова підтримка Міністерства інформації Республіки Білорусь, без якої реалізація коштовного проекту була б неможливою.

Поза сумнівом, монографія М. Віннікової та П. Богдан «Традыцыйны беларускі касцюм» спричиниться до поступу етнології, мистецтвознавства, культурології, інших гуманітарних дисциплін. Зокрема, вона стане надзвичайно корисною для українських учених, оскільки сприятиме справі якісного порівняльного дослідження білоруської та української матеріальної культури; з'ясуванню загальнослов'янських рис та національних неповторностей традиційного вбрання українців.